

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 120 Din, za
inozemstvo 140 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba
2050. — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENE

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Ček. račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.549 za inzerate;
Sarajevo št. 7563,
Zagreb št. 39.011,
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitar-
jeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen
ponedeljka in dneva po prazniku

Poguben pojav

Angleški tisk živahno razpravlja o pravkar objavljenih uradnih podatkih o gibanju prebivalstva v Angliji tekom lanskega leta 1929. Kakor marsikje drugod v našem »naprednem« času, kaže tudi v tem primeru število rojstev stalno nazadovanje. Še v letih 1861—1870 je znašal količnik povprečno 33,4 in v letih 1871—1880 celo 34,3 na vsak tisoč prebivalstva. A potem se je pričel naglo manjšati in je lani zdrnil na 16,3; dosedaj najnižje število. Sicer je istočasno nazadovale tudi število smrtnih slučajev. V letih 1861—1870 je umiralo povprečno po 22,6 oseb, v letih 1871 do 1880 pa 21,3 oseb na vsak tisoč prebivalstva, dočim znaša lanski količnik samo 16,3 (beprav se je nekoliko zvišal po letu 1919). A kakor je razvidno iz navedenih števil, nazaduje umiranje neprimerno počasneje nego rojstva. To razmerje utegne torej samo za spoznanje zaježiti, ne pa prepričati poraznih posledic tega pojava. Angleško prebivalstvo narašča vedno bolj počasi. Do leta 1870 je znašal prirastek po 10,8 v prihodnjem desetletju po 13 ljudi na vsak tisoč prebivalstva, lani pa je znašal samo 3,3!

Seveda ne pomenijo te žalostne številke same na sebi veliko novega. Izpisal sem jih zato, da pridemo do jedra usodnega vprašanja o »beli kugi«. Angleška znanstvena kritika ga je razsvetlila z vso zanj znatno ter eljitostjo. Tako tudi mora biti, zatrjujejo »evgenisti«, pristaši nauka o izboljšanju človeške rase, češ maloštevilni otroci so vedno bolj nadarjeni in dobijo tudi lahko boljše vzgojo. »Torej bomo imeli boljše, polnovredni naraščajci.« Ta logika je značilna za angleško javnost, ki je od nekdaj tako ponosna na uspehe svojih peritinarjev in konjerejev. Tako vsi ti »znanstveni dokazi« govorijo samo o želji opravičiti dejansko stanje, v resnici pa nikogar ne morejo prepričati. Preproste življenjske izkušnje dokazujejo, da je bil večkrat najbolj nadarjen tretji, peti ali celo zadnji izmed 8 ali 9 otrok, dočim so kazali vsi ostali bratje ali sestre zgolj povprečne zmoglosti. Tako je bilo n. pr. s Schillerjem ali Levom Tolstojem. Se več: duševna nadarjenost čisto sploh ni vzporedna s telesnim zdravjem. Če bi se redno »brez bolečin zastrupili« slabotni novorojenčki, kakor po vzgledu nekdanjih Spartanov ali neusmiljenih starih Germanov, zahtevajo dosledni evgenisti, bi bil med njimi na primer tudi veliki filozof Kant. Nasprotno so šestkrat ostali prav navadni ljudje oni otroci, čijih rojstvu in vzgoji so kumovali evgenistični nauki.

»Ampak nazadovanje števila rojstev je vedno posledica kulturnega napredka. To je stalni biološki zakon. Nižje rase se bolj hitro plodijo nego višje. Tako zahteva boj za obstanek. Zgled n. pr. imajo največ mladitve, in samo radi tega ne morejo lice, volkovi ter drugi sovražniki popolnoma zatreti zanjega zarodak, tako beremo dalje v angleških listih. Evgenisti se sploh radi sklicujejo na »stare zakone«, a življenje se zopet ne zmeni za njih točnost. Videli smo, da pomeni za Anglijo letnica 1880 ono usodno mejo, po kateri je nastopil količnik rojstev rakovo pot. Torej bi to po polezaj evgenistov pomenilo, da je postala Anglija po letu 1880 domovina »višje rase«, dočim je bila menda prej med »nižjimi«. Potem bi morali mi šteti med člane te nižje rase tudi poprej v družinah s številno dečo rojene velike Angleže kot Darwina, Dickens, Huxleya, da ne govorimo o drugih. Ali je mogoče še braniti to preprosto stališče?

Bodimo rajši odkritosrčni in povejmo brez ovinkov, da znanost ne ve prav ničesar o naravnem »biološkem zakonu«, ki veče nazadovanje rojstev s kulturnim napredkom. V resnici govori znižanje rojstnega količnika samo o kratkovidni in sebični nekrščanski miselnosti sedanjih premožnih kulturnih narodov. Število zakonov ne kaže na Angleškem, kakr tudi drugod, nobenega nazadovanja. Ne držijo tudi izgovori o samostojnih ženskih poldicah, tovarni in pisarni, ki baje preprečuje materinstvo. Dočim se namreč nanaša ta pojav šele na vojna in vojna leta, se je pričelo nazadovanje rojstnega količnika mnogo poprej. Seveda ni nobena slučajnost, da beleži usodna letnica 1881 tudi začetek javnega gibanja pristašev takozvanega »neomaltuzijanizma«. To prvo leto so oblasti še preganjale nauke o »razumni omejitvi števila otrok.« Potem so morale popustiti. »Nova Maltusova teorija« je na Angleškem postala naravnost »socialna veroizpoved«. Poleg številnih novinarjev, pravnikov, politikov, ekonomistov so jo branili pred vsem posebno duhovniški anglikanske cerkve! Radi tega so se razpasli ti nauki med ljudstvom.

Približno torej, da so razlogi, ki jih navajajo zagovorniki omejevanja rojstev, samo za las privlečeni, da se utemelji praksa, za katero govori samo človeški egoizem, udobnost in materialistično mišljenje staršev, ki nočejo imeti zaroda. Ni pa nobenega po znanstvenih dogmanih dokaza za trditve, da bi utegnila neplodnost prinesiti korist družini, javnosti in državi. Katoliška cerkev, ki je od kraja napovedala boj beli kugi, z zadoščenjem lahko gleda, kako so se razblinili v nič »biološki zakon« lažniznanstvenih skrivilcev božjih zapovedi. Kajti noben resničen znanstvenik ne more podpreti teh evgenikov, oziroma njihovih blodenj z eksaktnimi dogmanji in jih tudi ne. Služi jim žal samo špekulativna žurnalistična, ki ugaja željam uživanja željne materialistične dobe. Pametni ljudje pa zmagujejo z glavo in se resno zamisljajo v vprašanje, od katerega je odvisen obstoj bele rase in njenega dožaja prvenstvenega stališča v svetu.

Kar se pa tiče države, so danes vsi, ki jim je mar naroda in javne blaginje, prepričani, da

Nevarno naraščanje revolucio- narnega pokreta v Španiji

Enotna republikanska fronta - Barcelona, središče političnega štrajkovskega gibanja - Bojazen, da ne bi se vpostavila prejšnja diktatura

Madrid, 18. sept. Španija zopet preživlja zelo burne čase. Vlada je na tem, da razpiše nove volitve in je zato tudi odpravila preventivno cenzuro. Položaj pa kljub temu ni jase, ampak se je baš v sedanjem trenutku hudo zapletel, to pa zaradi silovite agitacije vseh republikanskih elementov.

Po izjavah, ki jih je dal te dni vojvoda Maura o svojem razgovoru s bivšim konservativnim ministrom in voditeljem zmerne katalonske stranke v Parizu, g. Cambo, slednji ne smatra za oportuno, da bi vstopil v vlado generala Berenguera, ki bo izvedel volitve, ampak misli, da je boljše, če počaka njihovega izida.

To zadržanje g. Cambo je samo potrditev velike desorientacije, ki vlada v Španiji glede vprašanja, kako naj bi se po padcu diktature generala de Rivera vpostavilo normalno stanje.

Po računih lista »Heraldo de Madrid« se bo udeležilo volilnega boja 15 desničarskih in 21 levičarskih strank. Sprito tega položaja je naravno, da si vsi, ne izvenzki sedanjo prehodno vlado, želijo konzultirati volivce, da bi se dobila jasna slika, na čigavi strani je večina španskega naroda. Toda mnogi se boje, da ta volja ne bo prišla resnično do izraza. Na vsak način pa je zelo veliko vprašanje, ali se bo ljudska volja upoštevala, če bi izpadla drugače, nego si merodajni krogi želijo.

Ti krogi so namreč zadnje čase zopet zelo vzemirjeni po zopetnem nenadnem naraščanju republikanskega gibanja. Mogoče to gibanje v resnici ni tako obsežno, na vsak način pa voditelji republikancev don Edoardo Ortega y Gasset, socialist Prieto, posebno pa gdn. Kent, ki si je priborila odlični položaj v republikanski radikalno socialistični stranki, rabijo na shodih, ki se vrše po celi deželi, jako ostre besede. V svojih govorih napadajo republikanci z največmentnejšimi izrazi

v prvi vrsti kralja. »Vse svoje sile bom uporabil, da strmoglavim Alfonza XIII. in monarhijo, če-tudi bi me stalo življenje.« je na takem shodu zaklical Prieto. Ortega y Gasset pa je izjavil, »da mir in red, kakor si ga predstavljajo republikanci, ni mir grobov, kakor si ga želi vlada.«

Republikanci se posebno ponašajo s tem, da vstopajo v njihove vrste ne samo bivši liberalci, ampak tudi konservativci in socialisti in da se je tudi strokovna zveza španskih delavcev postavila na njihovo stran, kar se smatra za velik uspeh, ker so sedaj delavci bili glede na vprašanje monarhije ali republike nevtralni. Govorijo, da se je na sestanku v San Sebastianu sklenila enotna fronta vseh republikanskih strank, kateri so se pridružili tudi katalonski separatisti in federalisti.

Zaradi tega so volivni shodi povsod jako burni in republikanci povsod provocirajo nered in revolucijo, katero tudi po svojih listih sedaj popolnoma odkrito propagirajo. Na shodih se vršijo pretepi, ponekod je prišlo tudi do strelav in aretacij, v Valenziji so pa republikanci pobili šipe na sedežu monarhistične unije.

V novo fazo je stopila volivna borba po štrajkovskem gibanju, ki se je začelo čezdalej bolj širiti. Vlada je prepričana, da so ti štrajki popolnoma političnega značaja in da so jih zanele republikanci. Centrum štrajkovskega gibanja je kakor vedno Barcelona, izbruhnila pa so tudi že v Granadi, v Palmo del Rio in v Cordovi. Kar se tiče Katalonije, pa so stopili v štrajk vsi gradbeni delavci. Število vseh štrajkujočih znaša dosedaj 200.000.

Vlada postopa zelo strogo in je v Cordovi aretirala ves štrajkovni odbor ter zaprla delavsko zbornico. V Barceloni, kjer razen zidarjev štrajkujejo tudi drugi delavci, neizmerno komunalnih in transportnih, je policija izvršila veliko aretacij in

se boji, da ne bi izbruhnila generalna stavka. Guverner general Despurola se je celo odločil, da cenzure ne odpravi, ampak jo nasprotno še pogoji. V Granadi so štrajkovci napadli neke trgovine, radi česar je bil neki orožniški častnik prisiljen, da strelja. Ker je policija zaprla več sto delavcev, med njimi predsednika organizacije tramvajskih sprevodnikov, se je proglasil v Granadi generalni štrajk. V Madridu so zaradi negotovosti položaja padli na borzi mnogi papirji.

Sprito tega položaja se skrajni monarhisti prizadevajo, da bi se volitve, ki so nameravane v decembru mesecu, sploh ne vršile, in se zato mnogi boje, da ne bi kralj posegel vnovič po diktaturi. Tako vsaj se je izrazil barcelonski župan, znani katalonski avtonomist De Guell.

Med tem pa se je položaj v Barceloni zelo poslabšal. Dijaki so se z delavci solidarizirali. Strogi ukrepi, ki jih je izdal guverner, so samo pospešili splošno stavko, ki bi se morala danes začeti. Ravnatelji in uredniki lista »Solitaries« so bili aretirani. Izdan je bil nalog za aretacijo delegatov stavkovnega odbora delavskih sindikatov. Člani odbora pa so se skrili in in odredili zastopnike v slučaju aretacije. Ulice v Barceloni nudijo strašno sliko, ker štrajkajo tudi pometarji. Povsod leži nečistoča in smet, ki ga zdaj čistijo vojaški oddelki. Vojaški oddelki vzdržujejo tudi red na ulicah in vodijo promet. V Barceloni je koncentrirana meščanska garda. Guverner ima polnomoč, da odredi, kar se mu zdi potrebno.

Madrid, 18. sept. as. Stavka v Barceloni se je razširila še nadalje, vendar do sedaj ni prišlo do resnih dogodkov. Smatra se, da bo koncem tedna proglašena več ali manj popolna generalna stavka. Predvsem ima stavka čisto politično ozadje. Zahteva se, da odstopi občinski svet v Barceloni. V Granadi stavka nad 3500 delavcev, tam so bila izvršena tudi sabotažna dejanja.

Beg nemškega kapitala

Hittler se hoče polastiti armade in policije

Pariz, 18. sept. as. Herriot izjavlja v »Ere Nouvelle« glede volitev v nemški državni zbor, da je nacionalistični val v Nemčiji samo prehodnega značaja. Francija nima vzroka izpremeniti svoje spravičivo stališče nasproti Nemčiji in ke-sati se svojih mirolnih koncesij. Pristaši Hitlerja, če bi prišli na vlado, bi kmalu uvideli, da se Francija tudi brez vojaških sredstev lahko brani učinkovito. Upati pa je, da bodo tudi republikanske stranke v Nemčiji priznale potrebo, da je treba skupno braniti weimarsko ustavo. »Petit Journal« poroča, da je po volitvah v Nemčiji začel v ogromni meri bežati kapital iz Nemčije. Tako ogromna premoženja so spravili Nemci na varno v Švico in v Francijo, da je bankam težko spraviti denar. Pri tem so se pa posebno požurili nemški finančniki in industrialci Hitlerjeve garde, ki so podpirali Hitlerja in računali z zmerno njegovo zmago, sedaj pa so postali žrtve lastne nepreviđenosti. Hitler jim je zrasel čez glavo in njihova panika nima mej.

Berlin, 18. sept. as. Hittler je za prihodnji četrtek sklical konferenco v Berlin, za katero se

že sedaj vrše priprave v Münchenu. Kakor poroča neki berlinski komunistični list, se v Münchenu vrši konferenca vseh narodno-socialističnih bivših vojaških in policijskih častnikov pod vodstvom generala von Frankenstein in stolnika Beneša, voditelja udarnih čet, o taktiki stranke in za velikopotezno propagando v nemški vojski in policiji. Govori se, da hoče Hittler centralno narodnih socialistov iz Münchena prestaviti v Berlin, ker so imeli narodni socialisti pri zadnjih volitvah na jugu države med katoličani mnogo manj uspehov, kakor na severu med protestanti.

Profinemški teden na Poljskem

Varšava, 18. sept. as. Visoki val nemškega nacionalizma je povzročil na Poljskem nasprotne manifestacije. Obrambne zveze iz tabora Pilsudskega priredijo od 21. do 28. septembra tako zvani »profinemški teden«.

Aretrirana kmetska poslanka, gospa Kusmowska, je bila pred izjemnim sodiščem radi razžalitive Pilsudskega obsojena na šest mesecev zapor.

Med Nemčijo in Malo antanto

Gospodarska zblizanja

Dunaj, 18. sept. as. Zenevski poročevalec lista »Neues Wiener Tagblatt« poroča, da se bošja v kraljevi sestali dr. Curtius in Briand, da se posvetujeta o možnostih gospodarskega sodelovanja v Evropi. Tudi države Male Antante ter Poljske so pokazale interes za žitno politiko v srednji Evropi skupno z Nemčijo. Najprej se hočejo sporazumeti z Nemčijo glede prednostnih carin in glede organizacije žitnega trga. Da se dobijo potrebna sredstva za

navedene svrhe, so se države Male Antante, zlasti pa Jugoslavija in Rumunija, obrnile na Francijo, da dobijo agrarno posojilo za zgraditev velikih žitnih skladišč in drugih naprav, ki naj omogočijo, da lahko počakajo ugodnejših cen pri prodaji žita. Z Nemčijo se vodijo pogajanja kot z nakupovalko in od teh pogodb z Nemčijo bo odvisno, koliko bo Francija pripravljena dati temeljnega kredita.

Priprave za balkansko konferenco

Balkanska himna in zastava

Atene, 18. sept. AA. V komiteju za organizacijo balkanske konference v Atenah zaključuje se posebno vneto zadnje priprave. Zaenkrat sta samo Rumunija in Albanija službeno pripravili svoja odposlanstva in navedli poimenočeno svoje delegate. Rumunsko delegacijo bo vodil bivši minister za zunanje zadeve Mitihleu. Predsednik grškega komiteja Papanastasiu se intenzivno zaima za priprave in veruje, čeprav se z raznih strani oglašajo skeptični glasovi v pozitiven uspeh balkanske konference. Na današnji seji so izbrali za balkansko himno pesem, ki jo je poslal neznani pesnik iz Halikidike. Vposlanih je bilo več sto himen, ki pa niso ugajale. Himno bodo sedaj izročili znanemu grškemu skladatelju Lablatu, da skomponira melodijo. Na tej seji je bila določena

tudi balkanska zastava, ki bo sestavljena iz barv zastav posameznih balkanskih držav. V sredini bo belo polje s šestimi zvezdami, ki naj bo simbol miru. Za časa balkanske konference bo prirejena v Atenah vsebalkanska umetnostna razstava; udeležbo so objavile skoro vse balkanske države. Pri tej priliki bo prenesen del jugoslovanskega paviliona iz Soluna v Atene.

Poostren položaj v Indiji

London, 18. sept. as. Položaj v Indiji se je zopet poslostril. V Delhipu je bilo večera aretiranih 150 pristašev kongresnega odbora, v Bombayu pa so se vršile hišne preiskave tudi pri sestri aretirane gospe Naidu. Policija je zaplenila veliko številno prepovedanih letakov in knjiž. V bližini Allahabada je bil poskušan atentat na železnico, da bi vrgl s tira ekspresni vlak v Bombay. Odvili so tračnice, vendar pa se je najprej iztril neki tovorni vlak, ne da bi se pri tem ponesrečila kakšna oseba. »Daily Herald« poroča, da je Caman Lakel, ki je bil kot edini član indijskih strokovnih organizacij povabljen na angleško indsko konferenco, odklonil vabilo, ker smatra, da bo konferenca ostala brezuspešna.

Kralj v Niški banji

Niš, 18. sept. AA. Danes ob 17.15 je prišel iz Belgrada s posebnim dvorskim vlakom v Niš Nj. Vel. kralj Aleksander, ki sta ga spremljala maršal dvora general Dimitrijevič in adjutant polkovnik Bekić. Na postaji so vladarja pozdravili ban moravske banovine g. Nestorović, komandant armije general Miloš Jovanović, komandant moravske divizije general Miloš Ječemenić, komandant konjske divizije general Peter Kosić, predsednik občine Milorad Čavdarevič in drugi. Nj. Vel. kralju so bile prirejane na postaji viharne ovacije. Iz Niša se je kralj odpeljal v niško Banjo, kjer ga je sprejel predsednik občine z občinskimi odborom in upravniki kopalnice. Seljaki so obsipali kralja s cvetjem. Vlada se je nastanil v vili »Oliver«, ki je lasti odvetnika Hlebočevića.

Rektorji pri kralju

Belgrad, 18. sept. m. Včeraj opoldne so bili sprejeti v avdienco Nj. V. kralja Aleksandra rektorji ljubljanske, zagrebške in belgrajske univerze, dr. Ceda Mitrovič, dr. Josip Belobrk in dr. Metod Dolenc. Rektorji so se zahvalili kralju za veliko zanimanje, da se je v tako hitrem času sprejel moderni zakon o univerzah.

Napredovanja geometrov

Belgrad, 18. sept. m. V II. 1. so napredovali višji katastrski geometri gg. Karel Kavšek iz Murske Sobote, Ivan Vernik iz Novega mesta, Franc Zupančič iz Kranja; v II. 2. višji katastrski geometri gg. Vazilij Jeras iz Celja, Leopold Juran iz Maribora, Franc Osek iz Pluja.

Nov poslanik v Sofiji

Belgrad, 18. sept. m. Z ukazom Nj. V. kralja je postavljen dr. Aleksander Vukčević za izrednega poslanika in opolnomočenega ministra v Sofiji.

Novi člani zagreb. gledališča

Belgrad, 18. sept. m. Minister prosvete je odločil, da se morejo nastavitvi v narodnem gledališču v Zagrebu kot solisti Franc Simenc, Ivan Steicer, ga. Zinka Vilfan Kunčeva in Marija Zličar.

Posvetovanja gospodarstvenikov

Belgrad, 18. sept. m. Predstavnik gospodarstvenikov korporacij in delegati gospodarskih zbornic bodo imeli v teku naslednjih dni več konferenc s pomočnikom ministrstva financ g. Letice. Na konferenci bodo obravnavali predlog kongresa gospodarskih zbornic o vprašanju pravilnika za poslovni promet.

Seja gradbenikov Jugoslavije

Zagreb, 18. sept. p. Danes predpoldne se je vršila seja upravnega odbora zveze gradbenikov kraljevine Jugoslavije, kateri so prisostvovali oskije iz Zagreba, Sarajeva, Ljubljane, Zemuna, Osijeka, Sombora, Splita in Susaka. Glavna skupščina je bila otvorena popoldne ob pol štiri, predsedoval je g. Miloš Miladinović, gradbenik iz Sarajeva. Po uvodnem pozdravu je predlagal, da se pošljejo vdanostne brzojavke Nj. Vel. kralju, predsedniku vlade, generalu Živkoviću, ministru za trgovino in industrijo in gradbenemu ministru. Predlog je bil sprejet z burnim aplavzom. Za tem je bilo prečitano poročilo, iz katerega je razvidno, da šteje zveza 148 rednih in 74 izrednih članov. Sprejeta so bila nova pravila, izvoljen je bil nov odbor s predsednikom g. Nandorjem Andijalom.

Jugoslovanska razstava v Ženevi

Velikanski vtis v ženevski javnosti ob otvoritvi - Ogromen uspeh za Jugoslavijo

Ženeva, 18. sept. AA. Danes ob 15.30 je bila otvorjena v Ženevi jugoslovanska razstava. Svečani otvoritvi je prisostvoval niz najuglednejših osebnosti Ženeve in mednarodnega političnega, novinarskega, umetniškega in poslovnega sveta. Na vse prisotne je razstava napravila najgloblji dojem. Tudi delegati pri Društvu narodov in na skupščini so z največjo pohvalo priznali zasluge osebnosti centralnega pisa, ki je dajalo prisotnim potrebna pojasnila o napredku naše kraljevine v zadnjih desetih letih. Poset prvega dne je bil nad vse pričakovane obilen. Razkošne in reprezentativne dvorane palače ženevskega mesta so bile formalno prenapolnjene. Že ob 15 so se obiskovalci kar gnetli v dvorani, čeprav je bila svečana otvoritev napovedana za pol 4. Svečana otvoritev je bila točno ob 15.30.

Svečana otvoritev

Razstavo sta otvorila podžupan ženevske občine Ponzet in dr. Mažuranič, bivši minister in član naše delegacije za skupščino Društva narodov. G. Ponzet je v svojem govoru izrazil dojem, da Mažuranič, kot zastopnik ministra za zunanje zadeve dr. Voje Marinkovića. G. Ponzet je pohvalil idejo, da se pred ženevsko javnostjo prikaže razvoj kraljevine Jugoslavije v zadnjih desetih letih, ki pomenijo malenkost v življenju narodov, ki pa so dala Jugoslaviji možnost, da je v tej kratki dobi napredovala z gigantnimi koraki. »Vi ste storili veliko. In ta razstava je dokaz vaše velike sposobnosti in energije. Ženeva si šteje v posebno čast in se raduje, da jo je Jugoslavija izbrala za kraj, kjer more stopiti pred svetovno javnost in pokazati, kaj je storila v zadnjih desetih letih.« Nato je govoril čestitil Jugoslaviji k njenemu napredku.

Na pozdravni govor ženevskega podžupana je odgovoril dr. Mažuranič. Najprej se je zahvalil ženevski občini, ki je s tolikšno ljubeznivostjo dala svoje reprezentativne dvorane brezplačno jugoslovanski razstavi, in to v času, ko je te dvorane najbolj potrebovala. »Naše vlade so si prizadevale, da bi naša država korakala vzporedno z najboljšimi civiliziranimi narodi zapadne Evrope. Nismo štedili ne s trudom ne s sredstvi. Kaj smo dosegli? To bo občinstvo samo najbolje precenilo. Tu je prikazano vse, kar je Jugoslavija dosegla v zadnjih desetletjih v miru in z vsem naporom svojih sil.

Tu sami vidite, kako vztrajno je bilo naše delo. Vsi naši napori so bili posvečeni miru in mirnemu razvoju. Jugoslovanska vlada je smatrala divno Ženevo za središče sveta, kjer se zbirajo najuglednejše avtoritete vseh vrst. S tem delom stopamo pred ženevsko in mednarodno inteligenco, globoko prepričani, da bo nepristransko sodila o našem udeleževanju v preteklih desetih letih. Nas je posebno ganila pozornost ženevske občine napram naši kraljevini. Zato bo jugoslovanski narod trajno hvalečen Ženevi in želi Svici in ženevskemu mestu najlepši procvit.

S tem je bila svečana otvoritev končana.

Nato je dr. Mažuranič povabil prisotne v reprezentativno dvorano k prigrizku. Med drugimi uglednimi osebnostmi so prisostvovali otvoritvi dr. Benes, češkoslovaški minister za zunanje zadeve, Albert Thomas, šef mednarodnega urada za delo, Richard, dekan pravne fakultete, Stirlinger, češkoslovaški minister v Bernu in stalni delegat pri Društvu narodov, zatem ravnatelj lista »Journal de Genève«, dr. Ilija Šumenković, naš stalni delegat pri Društvu narodov, Nikola Petrovič, naš generalni konzul v Ženevi, veliko število uradnikov Društva narodov, člani konzularnega zbora, člani delegacije na skupščini Društva narodov, zastopniki finančnega in trgovskega sveta, tuji in domači novinarji in turisti.

Kako je razstava urejena

Ženeva, 18. sept. AA. Jugoslovanska razstava z grafikoni in fotografijami ponazarja napredek naše države v prvem desetletju obstoja. Materijal za razstavo in vse grafike in fotografije je pripravil centralni pisar, ki je tudi prevzel zunanjo opremo in ureditev razstave. Razstava ni ne strokovna ne politična, marveč zasleduje zgolj publicistične cilje. Razdeljena je v dva dela. V prvem oddelku je prikazan splošen napredek naše države. V drugem oddelku je predstavljen napredek naših najuglednejših mest: Beograda, Zagreba, Ljubljane, Sušaka, Splita, Skoplja in Novoga Sada.

Splošni napredek

Delo in napredek naše države je prikazan v šestih skupinah.

V prvi skupini so mnogi grafiki in fotogra-

fije o geografskem položaju in historičnem razvoju, administrativni razdelitvi države, o nazadovanju kriminalnosti, o prebivalstvu, katastrofem delu, kopalščih, o tujem prometu s tipičnimi slikami krajev in mest.

Druga skupina je posvečena šolstvu s podatki o naših ljudskih, srednjih, strokovnih in mešanskih šolah o povečanju števila zavodov, o učiteljih, učencih. Nadalje so tu slike o tipičnih starih zgradbah in novih šolskih poslopih.

Tretja skupina predstavlja stanje narodnega zdravja in vzporedja zdravstveno stanje leta 1918 z onim po desetih letih. Tu je prikazan razvoj socialne medicine, prednosti in ukrepi proti nalezljivim boleznim, slede podatki o zdravstvenih institucijah, o zdravništvu, higijeni, o zdravstvenih domovih in o praktičnem delu na zdravstvu. polju.

Četrta skupina je posvečena socialnemu skrbstvu in prikazuje naše socialno zavarovanje z doseženimi uspehi tega zavarovanja. Nadalje navaja podatke o okrevanju v kolonijah.

Peta skupina predstavlja gradbeno delavnost, promet železnice in ceste. Tu so razkazane nove železniške proge, predložene nove ceste, preuređeni mest, stanje železniškega, avtobusnega in žrčnega prometa, slede podatki o pošlah, telefoni itd.

Šesta skupina prikazuje gospodarsko življenje. Zanimivi so statistični podatki o agrarni reformi, o razvoju poljedelstva, o pogozdovanju in gozdovih, o izvozu, o položaju rudarstva, o stanju trgovine in državnih finane (proračun, dohodki, posredni in neposredni davki, monopoli, državna podjetja), o konsolidiranih državnih dolgovih, o Narodni banki.

Naša mesta

V oddelku, kjer so prikazana naša mesta so podatki z grafikoni in slikami o preureditvi naših glavnih urbanskih središč. O površini mest in cest, o regulaciji itd. Razstavljeni so načrti mest, zlasti zanimivi iz Beograda, ki je razstavljen na posebni mizi. Obiskovalcem razstave so na razpolago francosko, angleško in nemško pisane brošure, ki pismeno predložujejo glavne podatke razstave o napredku naše države. Brošure so opremljene z mnogimi slikami, fotografijami in grafičnimi posnetki in obsegajo 120 strani.

Še o navalu na srednje šole

Kakor smo izvedeli, se je vpisalo letos v prvi razred na ljubljanskih gimnazijah 980 učencev in učenek (učenek je 387, torej pičlih 40 odstot.), in sicer se je vpisalo na I. drž. gimnazijo 197 učencev in učenek, na II. 195 učenek, na III. 206 učencev, na realko 228 učencev, na mestno žensko realno gimnazijo 98 in na uršuliško realno gimnazijo 56 učenek. Število sicer ne dosega ogromne številke 1200, kakor se je prvotno trdilo, ampak okroglo 1000. Tudi to število je zadostno, da je nastala v Ljubljani velika težava, kam spraviti toliko učencev (učenek) in — kje dobiti potrebno število profesorjev. Začasno se je pouk na nekaterih zavodih reducirail (to se pravi: nekateri predmeti se poučujejo po manj ur na teden, nego to določa učni načrt) in uvedel se je za nekatere razrede samo popoldanski pouk.

Ob tej priliki bi si dovolili opozoriti učno oblast na nekatere stvari, ki so v zvezi z letošnjim navalom na srednje šole.

1. Po čl. 80 zakona o srednjih šolah bi bil moral biti razpored (premesitve in nove nastavitve) profesorjev izvršen že v avgustu in objavljen bi bil moral biti »najdlje do dne 30. avgusta vsakega leta«, kakor stoji izrečno v zakonu. Ta določba zakona se pa letos ni izvedla in se tudi v bodoče sploh ne more izvajati, ako ministrstvo v avgustu še niti ne ve, koliko razredov (oddelkov) bo na posameznih zavodih. Iz tega nujno sledi, da se morajo za prvi razred prijavljati učenci vsako leto že v začetku julija, ne pa šele 11. septembra. To je neobhodno potrebno brez ozira na vprašanje, ali naj bo sprejem odvisen od sprejemnega izpita ali ne. V jeseni bi se potem učenci v izjemnih primerih lahko sprejemali samo v toliko, v kolikor bi radi njih ne bilo treba nobenega novega oddelka. Tako bi vsak ravnatelj v začetku julija vsakega leta točno vedel, koliko učiteljev bo potreboval.

2. Nobenega dvoma ni, da se je samo popoldanskega pouka ogibati kar mogoče. Razlogov za to ni treba niti navajati — saj ga menda ni očeta, ki bi želel, da mu otroci izgube najlepši del dneva, ko je um najbolj spočit za delo. Vprašanje je samo, ali je res v Ljubljani neobhodno potrebno, da ima menda vsega skupaj kar šest razredov samo popoldanski pouk. V ravnateljski pisarni na II. in III. drž. realni gimnaziji se kar vrste obiski staršev, katerih otroci imajo samo popoldanski pouk, z vprašanji, ali bi se ne dalo odpomoči in ali bi ne bilo n. pr. na III. drž. realni gimnaziji mogoče se kakega učenca sprejeti v razred z dopolnilnim poukom. Cujemo, da bi se morebiti dala na realki dobiti še kaka učilnica, oz. izprazniti kaka soba za učilnico. Če je to možno, naj se to zgodi in naj prosvetna uprava dá nemudoma napraviti potrebne nove klopi. Saj se bodo nove klopi nujno rabile tudi v naslednjih letih, kajti

3. Še huje nego letos bo s prostorom naslednja šolska leta, ker moramo vsako leto računati s sličnim prirastkom na vseh srednjih šolah. Zelo je postalo pereče vprašanje, kdaj se bo gradilo novo poslopje za III. drž. realno gimnazijo, ki je sedaj nameščena v premlajnih prostorih v zasebni hiši, iz katere se mora itak izseliti do jeseni 1934. Za novo poslopje mora skrbeti banovina. Tu velja: Dvakrat dá, kdor hitro dá.

Banka za mednarodna plačila

Njen generalni ravnatelj v Beogradu.

Beograd, 18. sept. AA. Generalni direktor banke za mednarodno obračune g. Pierre Quesnay je že dva dni v Beogradu zaradi sodelovanja naše Narodne banke z mednarodnim reparacijskim zavodom. Včeraj ob 11 je bil sprejet v avdicijci Nj. Vel. kralja. Zvečer se je odzval povabilu našega ministra finane dr. Stanka Svrljuge in večerjal v stanovanju finančnega ministra. Danes dopoldne je g. Quesnay posetil zavod za tiskanje novčanice Narodne banke. Spremljala sta ga guverner Narodne banke g. Ignac Bajloni in vršilec dolžnosti generalnega direktorja Narodne banke dr. N. Protić. Ob 11 je bil g. Quesnay sprejet od predsednika kraljevske vlade generala Petra Živkovića, nato je obiskal ministra dvora Boško Jeftića, dopoldne pa se je udeležil banketa pri »Srpskem kralju«, ki mu ga je priredil upravni odbor Narodne banke. Ob 16 je g. Quesnay odšel v prostore Narodne banke, kjer je imel s predstavniki banke konferenco. Tu je sprejel zastopnike tiska in jim dal izjavo o nalogah banke za mednarodna plačila.

Obsodbe radi komunistične propagande

Beograd, 18. sept. AA. V državnem sodišču za zaščito države je bila od 9. do 16. t. m. razprava proti Alojziju Kocmuru in tovarišem s prebivališčem v Beogradu. Obtoženi so bili po čl. 1., točkah 1., 2. in 3. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Po končani preiskavi, razpravi, obrambi in posvetu je sodišče danes ob 16 popoldne izreklo obsodbo. Obsojeni so zaradi komunistične propagande:

Alojz Kocmur, predavatelj, na 12 let robije in trajno izgubo državljanstvih pravic;
Otokar Kerševan, novinar, na 10 let robije in trajno izgubo državljanstvih pravic;
Ibrahim Obradović, geometer, na 7 let robije in trajno izgubo državljanstvih pravic;
Milan Stanišić, krojač, na 2 leti robije in 5 let izgube državljanstvih pravic;
Milan Djorić, krojač, na dve leti strogega zapora;
Milorad Marković, delavec, na 2 leti robije in 5 let izgube državljanstvih pravic;
Stojan Gavrilović, na poldrugo leto robije in 5 let izgube državljanstvih pravic;
Mato Vidaković, delavec, na 2 leti robije in 5 let izgube državljanstvih pravic;
Marija Malakić, delavka, na 1 leto strogega zapora;
Anton Hafner, pivovarniški delavec, na 4 leta robije in 5 let izgube državljanstvih pravic;
Zivo Curtin, geometer, na 2 leti robije in 5 let izgube državljanstvih pravic;
Alojz Mihelič, študent medicine, na 2 leti strogega zapora;
Edvard Kerdel, preparandist, na 2 leti strogega zapora;
Nikola Stihović, bivši uradnik finančne direkcije, na 2 leti robije in 5 let izgube državljanstvih pravic.
Oproščena pa sta bila:
Pero Prasilović, trgovski pomočnik in Kalija Kezle, privatna uradnica. Obsojenec se vijeje preiskovalni zapor.

Priprave na plebiscitno proslavo

Celovec, septembra.

O plebiscitnih slavnostih moramo povedati, da se ljudstvo na deželi najsi bo tega ali onega misljenja, ne zanima dosti. Kmetoski ljudstvo ima druge skrbi, ki ga tlačijo: davki, gledati mora, da vsaj nekaj izkupi žita in živine, da je za domače potrebe. Plebiscitne slavnosti rojijo po glavi nemškemu učitelstvu in uradnikom, ki imajo stalne dohodke, potem gostilničarjem in trgovcem, a tem je iz materialnih ozirov. Splošno se opaža, da se desetletnica izrablja v reklamne svrhe posebno v povzdigo tujkega prometa. Kmetoski ljudstvo ima pa itak nebroj skrbi in nima časa misliti dosti nazaj, češ, kar je bilo, je minulo. Res se bodo vršile v Celovcu in Beljaku večje prireditve, mogoče tudi v večjih krajih po deželi, toda v kmetoskih posebnih občinah se bodo vršile le skromne oficijelne slavnosti brez posebne udeležbe. Res se na dan 10. oktobra ne dela, ker je narodni praznik, pa saj kmetu ne zamerimo, da se v jeseni po trudopolnem in neprestanem delu skozi celo leto, malo odpočije.

Od podjetnih trgovcev se seveda desetletnica plebiscita neverjetno forsira in se mora priznati, da bodo dosegli v svoji iznajdljivosti rekord. Vrgli so na trg nebroj spominskih predmetov kot razglednice, kipe, podobe, gumbje za manšete itd. Seveda nima to s plebiscitnimi slavnostmi nobene skupnosti, ampak kaže trgovsko podjetnost in iznajdljivost, da se izrabli vsaka prilika, da se kaj proda. In v Področiči bodo menda zidali spominske cerkev. Tako smo mnenja, da bodo vse te prireditve izpadle precej skromno, a takega navdušenja, kakor pišejo nemški listi, zastojni iščemo. Zato si nikakor ne predstavljamo prihodnje tedne nastopov fanatičnih dervisev, še manj pa dejanskih napadov na Slovence; vse bo izpadlo, kakor pravi Nemec, precej »harmlos«. Seveda, ljudje, kateri imajo denar in prosti čas, bodo uprizarili javen izprevod in radovednežev je pa povsod dosti.

Grško-italijanski spor radi laških šol

Atene, 18. sept. AA. Po poročilu grških listov so zastopniki italijanske šole v Patrasu izjavili, da ne soglašajo z novim zakonom o položaju inozemskih šol v Grčiji. Oblastvom so izročili protestno spomenico, ki v njej izjavljajo, da se pokoravajo samo naredbam svojega konzula. Upravnik policije v Patrasu je zaplenil spomenico in prepovedal, da se razširja. Proti krivicom bo uvedeno kazensko postopanje.

List »Etnos« priobčuje komentar o tem dogodku in pravi, da se Italijani hudo motijo, ako so hoteli s to spomenico reči, da smatrajo Grčijo za protektorat, kakor Albanijo. Grčiji ni do časti, da bi zavzela podoben položaj. Zato Grčija ne bo trpela poseganja v notranjo politiko. List ostro obsoja potežje in velli, da bodo grška oblastva uporabila zakon enako napram vsem.

Fašisti so hudi na Cehe

Rim, 18. sept. as. »Giornale d'Italia« piše o pozivu na bojkot v »Češkem Slovce«: »Italija je radi te grožnje bojkota popolnoma ravnodušna, ker ima Češkoslovaška več izgubiti, kakor Italija. Ker je bila ta grožnja izrečena v dr. Beneševem organu, smatra »Giornale d'Italia« za primerno, da spomni češkoslovaškega zun. ministra dr. Beneša na gostoljubnost, ki jo je užival v Italiji med vojno. List tudi ostro napada češkoslovaškega vojne ministra Viskovskega, ki je proglasil solidarnost Češkoslovaške z Jugoslavijo.

Dunajska vremenska napoved: Večina oblaka in deževno vreme. Temperatura bo padla, pomeže bo nastalo izpremenljivo vreme z zapadnimi vetrovi.

Zagrebska vremenska napoved: Pretežno vedro, spremenljivo, precej oblačno, toplejše.

Delo v komisijah pri DN

Ženeva, 18. sept. as. Danes so začele poslovati prva, druga in šesta komisija, ki se bavijo s pravnimi, gospodarskimi in političnimi vprašanji. V prvi komisiji so se posvetovali o novi volitvi članov mednarodnega sodišča pod predsedstvom italijanskega delegata Scialoja, pri čemer je prišlo do majhnega incidenta. Zastopnik Kuba namreč ugovarjal proti uveljavljenju novega statuta za mednarodno razsodišče, kar je dalo danes povod grškemu delegatu Politisu, da je ostro nastopil proti kubanski vladi. Politis je izjavil, da bi bilo mednarodno sodelovanje in soglasnost odločitev Društva narodov zelo ogrožena, če bi se enotni voliti vseh protivila samo ena vlada. Vrh tega pa še z nezadostnimi razlogi. Kubanski delegat Ferrara je odgovoril zelo ostro, ter bo najbrže ostalo pri kompromisu, da bo po starem statutu namesto 11 izvoljenih 15 sodnikov, radi česar bo potrebno voliti 4 nadomestne sodnike in poskrbeti za njihovo plačo, kar bi po novem statutu odpadlo.

V drugi komisiji je angleška delegatinja, gospodična Suzanne Laurence, poročala o delovanju Društva narodov na polju mednarodne higijene. Iz vsega sveta, posebno iz evropskih držav, prihaja higijenski komisiji vedno več vprašanj v svrhu orijentacije javnega zdravstvenega skrbstva.

Šesta komisija je razpravljala o delovanju za ruske, armenske, asirske in turške begunce, ki se vedno zanašajo v raznih državah od srednje Evrope do Azije 1.125.470 ljudi v 82 okrožjih, od katerih jih je 178.000 večinoma brezposelnih, 64.000 pa za delo nesposobnih. Po predlogu Jugoslavije, Nemčije, Madjarske in Švice se bo ustanovil avtonomen urad za begunce, ki se bo bavil s čisto človeško stranjo tega vprašanja, dodim bo tajništvo Društva narodov še dalje obravnavalo juridično stran tega vprašanja.

Avijatika

Nad Bagdadom

Bagdad, 18. sept. AA. Angleški letalec Matthews, ki bo skušal postaviti nov hitrostni rekord za polet iz Anglije v Avstralijo, je davi letel nad mestom, ne da bi postal na tukajšnjem letališču. Po pozdravnem krogu nad mestom je letalec nadaljeval pot proti Perzijskemu zalivu.

Štrašna letalska nesreča

Stuttgart, 18. sept. as. Na letališču Bëblingen pri Stuttgartu se je pripetila letalska nesreča, ki je hotel danes popoldne drzni letalec in zračni akrobat Schindler med poletom prestopiti iz enega letala v drugo letalo. Obe letali sta v zraku trčili skupaj in vsi štiri letalci z obeh letal so bili mrtvi.

San Diego, 18. sept. 24letna letalka Ruth Alexander je skušala izvršiti krožni polet po Združenih državah. Letalo pa je strmoglavilo na tla in se popolnoma razbilo. Letalka je bila na mestu mrtva.

Izlet v Afriko

London, 18. sept. AA. Dva dijaka univerze Cambridge, ki sta člana univerzitetnega kluba, letita v afriško kolonijo Kenijo z lahkim letalom. Odletela sta z letališča Croydon in prispela popoldne v Marseilles. Danes bosta nadaljevala polet.

Ogromno vodno letalo

London, 18. sept. AA. Marshall, ki je napravil načrt za gradnjo velikega angleškega vodnega letala, je izjavil, da bodo krila letala zgrajena popolnoma iz kovine. Obod letala bo približno 20 čevljev visok in več kot 100 čevljev dolg. Širina kril bo približno 160 čevljev. Letalo bo težko več kot 34 ton. Opremljeno bo s šestimi Rollaroyce-stroji, ki bodo razvijali posamezno 850 konjskih sil. Letalo bo vozilo z hitrostjo 155 do 160 milj na uro. Akcijski radij bo znašal 1000 milj. Opremljeno bo z luksurijsnimi prostori za potnike in posadko.

Francoski manevri

Paris, 18. sept. as. V okolici Senca in Lyona so se začeli danes veliki francoski manevri burundskih čet. Na obeh straneh je udeleženi po 25.000 mož.

Ženeva, 18. sept. as. V tretji komisiji se je danes popoldne nadaljevala razprava o zelo spornem načrtu finančne pomoči za napadene države ali za one, ki jim grozi napad. Na predlog Holandske se je sklenilo, da dobi finančno pomoč tudi ona država, ki ji grozi napad, če Svet Društva narodov to soglasno sprejme in Svet ne najde nobenega drugega sredstva za mir.

Seja novega Sveta pri DN

Ženeva, 18. sept. as. Novo izvoljeni Svet Društva narodov je imel danes popoldne svojo prvo javno sejo, na kateri je med drugim razpravljati tudi o poročilu prometne komisije, katere obravnava glavne težkoče v poljsko-litovskem obsejnem prometu in je izdala o tem svoje mnenje. Odločitev o tej stvari se je z glasovanjem odgodila do meseca januarja 1931. Tudi razprava o poljsko-litovskih obsejnih incidentih se je odgodila do januarja, ker sta obe vladi izjavili, da sta pripravljene k direktnim pogajanjem. Na skupno prošnjo Nemčije in Poljske bo Svet Društva narodov prošil predsednika mešane komisije za Gornjo Šlezijo, Kalandra, naj po možnosti umakne svojo besedo. Dalje se bo meseca marca 1931 vršila po sklepu Sveta Društva narodov evropska konferenca za ureditev cestnega prometa, na kateri se bodo bavili s številnimi vprašanji, katere so nastale radi vedno rastočega avtomobilskega prometa.

Mussolini ne pride v Ženevo

London, 18. sept. p. »Daily Telegram« javlja iz Rima, da predsednik italijanske vlade Mussolini ne pride v Ženevo in da Grandi noče osebno prisostvovati konferenci za pomorsko razorožitev.

Nov francoski proračun

Paris, 18. sept. as. Ministrski svet je danes obravnaval novi francoski proračun za 1931-32. Popoldne je bil izdan uradni komunik, da se Tardieu ni posrečilo samo doseči 300 milj. prihrankov, temveč tudi doseči ravnotežje med dohodki in izdatki. Po uradnem sporočilu balansa proračun s 50.1 nasproti 50.3 milijardami lani. Od tega odpada na plačevanje javnih dolgov 20.4 milijarde, na civilno upravo 15.5, na obrambo pa 12.2 milijarde.

Belgrajske vesti

Beograd, 18. sept. AA. Z ukazom Nj. Vel. kralja, na predlog ministra za gozdove in rudnike ter v soglasju z ministrom pravde in ministrom za kmetijstvo so bili imenovani člani državnega zastopništva pri sodiščih za razmejitve drž. gozdov.

Beograd, 18. sept. z. Z ukazom Nj. Vel. kralja na predlog ministra za šume in rude, pravosodnega ministra in poljedelskega ministra so postavljeni člani in državni zastopniki pri sodiščih za omejevanje državnih šum.

Beograd, 18. sept. m. V ministrstvu trgovine in industrije se pripravljajo zakonski načrt o industrijski banki. Ta načrt ne bo šel v pretes pred vrhovni zakonodajni svet, temveč bo takoj uzakonjen.

Beograd, 18. sept. m. Zakonski načrt o državnem monopolu, ki zadeva predvsem kultiviranje, prodajo in izvoz tobaka, je že dovršen. Komisija, ki sestoji iz raznih strokovnjakov, bo sedaj obravnavala zakonski načrt za monopol soli, žveplenk in znamk.

Beograd, 18. sept. m. Kakor smo že poročali, je dospel v Beograd znani kirurg in nevrolog prof. dr. Pussat iz Estonske. V Beogradu je včeraj izvršil izvrstno uspešno operacijo nekega epileptika.

Hmelj

éatec, 18. sept. as. Nakupovanje po deželi se je danes nadaljevalo. Popoldne je bilo nakupljene več hmelja z veleposredstvom in so inozemske pivovarne plačale zanj 590 kč. Letošnji žatki hmelja je imel ceno 300 do 580 kč. Prvovrstno blago je imelo čvrsto oano,